

Protokoll fört vid pleniföredragning

Social- och miljöavdelningen
Hälsö- och sjukvårdsbyrån, S3

Närvarande
KS, AH, MP, CG, AZ

Frånvarande
IZ, JJ

Justerat
Omedelbart

Ordförande
Lantråd
Katrín Sjögren

Föredragande
Minister
Arsim Zekaj

Protokollförelse
Landskapsläkare
Knut Lönnroth

Nr 2

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen om
godkännande och sättande i kraft av ändringarna i
Världshälsoorganisationens internationella
hälsoreglemente (2005) (RP35/2025).

ÅLR 2025/3282

37 S3

Beslut

Ålands landskapsregering beslöt att skicka utlåtande till riksdagens social- och
hälsovårdsutskott enligt **bilaga S325P02**.

Hänvisning
Begäran om utlåtande 12.5.2025
RP 35/2025 rd

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott
FI-00102 RIKSDAGEN

Kontaktperson
Landskapsläkare Knut Lönnroth,
+358 (0)18 25000 (växel)
knut.lonnroth@regeringen.ax

StV@eduskunta.fi

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av ändringarna i Världshälsoorganisationens internationella hälsoreglemente (2005) (RP 35/2025)

Bakgrund

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott har 12.5.2025 bett om ett utlåtande om regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av ändringarna i Världshälsoorganisationens internationella hälsoreglemente (International Health Regulations, IHR) som gjordes genom Världshälsoförsamlingens resolution WHA77.17 (RP 35/2025). Syftet med de antagna ändringarna i IHR var att ge det internationella samfundet bättre verktyg för att förebygga och bekämpa pandemier och andra hälsohot. Ändringarna i IHR innehåller också tekniska uppdateringar som syftar till att beakta den tekniska utvecklingen.

I lagförslaget om godkännande och sättande i kraft av ändringarna i IHR föreslås;

- 1 §. De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i de ändringar som gjordes i Världshälsoorganisationens internationella hälsoreglemente (2005) genom den 77:e Världshälsoförsamlingens resolution WHA77.17 i Genève den 1 juni 2024 gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.
- 2 § I Finland är social- och hälsovårdsministeriet den IHR-myndighet som avses i artikel 4 i det internationella hälsoreglementet (2005).
- 3 § Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.
- 4 § Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Synpunkter från landskapsregeringen

Lagtingets bifall behövs

Om ett fördrag eller någon annan internationell förpliktelse som Finland ingår eller förbinder sig till innehåller en bestämmelse i en fråga som enligt denna lag faller inom landskapets behörighet träder, enligt 59 § i självstyrelselagen, bestämmelsen i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft. Ändringen av IHR avser bland annat bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor där Åland har förvaltningsbehörigheten enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen. Ändringen av IHR berör även allmän hälso- och sjukvård, på vilket område Åland enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen har lagstiftnings- och även förvaltningsbehörigheten. Med anledning av det ovanstående krävs lagtingets bifall enligt 59 § självstyrelselagen för Åland om avtalet ska träda i kraft på Åland till de delar lagstiftningsbehörigheten hör till landskapet.

IHR artikel 2 samt lagförslagens 1 §

I IHR artikel 2 gjordes en precisering enligt vilken reglementets syfte utöver att förebygga, skydda mot, kontrollera och vidta åtgärder mot internationell spridning av sjukdomar också är att förbereda för detta.

I propositionen redovisas att det finns nationella bestämmelser om beredskap i flera olika lagar, såsom lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 1227/2016) (smittskyddslagen), lagen om ordnande av social- och hälsovård (FFS 612/2021), hälsoskyddslagen (FFS 763/1994) och beredskapslagen (FFS 1552/2011). I propositionen bedöms det att ändringarna i det internationella hälsoreglementet inte föranleder några ändringsbehov i den ovannämnda lagstiftningen. Då landskapsregeringen inte har varit en del av beredningen finns däremot inte någon analys ännu gjord av behovet för lagrevidering i lagar som faller inom den åländska lagstiftningsbehörigheten, i synnerhet landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård.

I propositionen påpekas att det i lagen om ordnande av social- och hälsovård finns bestämmelser om statsrådets skyldighet att vart fjärde år fastställa regionala och riksomfattande mål för beredskapen. I den lagen föreskrivs dessutom om välfärdsområdenas och samarbetsområdenas förberedelseskyldigheter och beredskapsplaner. Lagen om ordnande av social- och hälsovård gäller inte på Åland. Motsvarande lag på Åland är landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård.

I smittskyddslagen finns bestämmelser om myndigheternas skyldighet att bekämpa smittsamma sjukdomar och förbereda sig på störningar inom hälso- och sjukvården. Enligt 7 § i lagen om smittsamma sjukdomar hör den allmänna planeringen, styrningen och övervakningen av bekämpningen av smittsamma sjukdomar till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter. Enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen för Åland ska

emellertid landskapsregeringen eller någon annan myndighet som anges i landskapslag sköta de uppgifter på Åland som enligt smittskyddslagen ankommer på en riksmyndighet. För Åland är det således Ålands landskapsregering som ansvarar för planeringen, styrningen och övervakningen av bekämpningen av smittsamma sjukdomar samt beredskapen för störningar inom hälso- och sjukvården eller för hot om sådana, enligt 7 § i smittskyddslagen (se t.ex. GrUU 44/2020 rd). I sammanhanget kan även nämnas att en uppenbar problembild kopplad till den övergångsbestämmelse som infördes i smittskyddslagen i samband med att välfärdsreformen verkställdes 1.1.2023 uppstår ifall ytterligare bestämmelser rörande skyldigheter för myndigheter inom smittskyddet tillkommer (se RP 190/2022 rd och GrUU 72/2022 rd). Trots att övergångsbestämmelsen i smittskyddslagen skulle vara temporär har inte behövliga ändringar av självstyrelselagen för Åland gjorts då parterna inte är överens.

I beredskapslagen finns bestämmelser om ledning och övervakning av förberedelser och om allmänna skyldigheter att vidta förberedelser inför undantagsförhållanden. Beredskapslagen ger inte landskapsregeringen eller dess underlydande myndigheter några skyldigheter varför den allmänna beredskapsskyldigheten inte gäller självstyrelsemyndigheterna. Dessutom har Åland lagstiftningsbehörighet rörande störningar under normala förhållanden, dvs om undantagsförhållanden inte utlyses, vilket sannolikt omfattar merparten av de situationer som kommer att inträffa. Det finns visserligen en så kallad överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden (FFS 2000:80) men den ålägger inte självstyrelsemyndigheterna någon allmän beredskapsskyldighet. Överenskommelseförordningen är dessutom föråldrad och till de delar den hänvisar till upphävd lagstiftning är den inte längre tillämplig eftersom det krävs en ny överenskommelseförordning om lagstiftningen ändras.

Hälsoskydd är åländsk behörighet men rikets lagstiftning gäller enligt gällande blankettlagstiftning. Enligt landskapslagen (2016:84) om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen ska hälsoskyddslagen (FFS 763/1994) tillämpas på Åland med vissa undantag.

Som konstateras i propositionens avsnitt 1.2 deltog Ålands landskapsregering i beredningen genom systemet för samordning av EU-ärenden (hälsovårdssektionen EU33) och IHR-förhandlingarna diskuterades med landskapsregeringen. Efter inlämnade synpunkter från landskapsregeringen ändrades avsnittet om nationell lagstiftning inklusive Ålands ställning i U-skrivelsens version EU/1124/2022-STM-13, från 29.4.2024 (<https://www.parliament.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2024-AK-18939.pdf>), där det konstateras att Åland har lagstiftningsbehörighet gällande hälso- och sjukvård och förvaltningsbehörighet gällande smittskydd. Man skriver vidare i U-skrivelsen att förhållandet mellan bestämmelserna i avtalen och Ålands jurisdiktion kommer att utvärderas närmare inom ramen för avtalens slutliga innehåll. Behovet att djupare utreda

behörighetsfördelningen har således konstaterats tidigare men landskapsregeringen har inte sedan dess haft möjlighet att kommentera på den planerade lagen för sättande i kraft av IHR.

IHR artikel 4 samt lagförslagets 2 §

Enligt artikel 4.1 IHR ska varje part utse eller inrätta, i enlighet med dess nationella lagar och sammanhang, en eller två enheter att fungera som nationell IHR-myndighet och nationell IHR-kontaktpunkt, samt ansvariga myndigheter inom vars och ens jurisdiktion för genomförande av hälsoåtgärderna i reglementet. Enligt den nya punkten 1a ska den nationella IHR-myndigheten samordna genomförandet av detta reglemente inom partens jurisdiktion. Den nya punkten 2a i artikeln förutsätter att parterna vidtar åtgärder för att inrätta en IHR-myndighet, samt att parterna ska vidta åtgärder för att genomföra punkterna 1, 1a och 2 i artikel 4, inklusive, på lämpligt sätt, anpassa sina nationella lagstiftningsmässiga och/eller förvaltningsmässiga förhållanden.

I 2 § i lagförslaget om sättande i kraft av ändringarna föreslås att social- och hälsovårdsministeriet i Finland är den nationella IHR-myndighet som avses i artikel 4 i IHR. Bestämmelser om beredskap inom hälso- och sjukvården på Åland under normala förhållanden faller, som konstaterats ovan, under landskapets lagstiftningsbehörighet och regleras i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård. Gällande smittskydd sköter landskapsregeringen enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen för Åland de uppgifter som enligt smittskyddslagen ankommer på en riksmyndighet. Landskapsregeringen konstaterar därför att social- och hälsovårdsmyndigheten inte har den jurisdiktion som förutsätts i punkt 1a och att ministeriet och att ministeriet således inte kan handha dessa uppgifter för Ålands del om parterna inte kommer överens om att ingå en överenskommelseförordning i enlighet med 32 § självstyrelselagen för Åland.

Lantråd

Katrin Sjögren

Minister

Arsim Zekaj

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden, sjpn@lagtinget.ax
Statsrådets kansli, registratorskontoret, srk@gov.fi
Mia Mäkinen, social- och hälsovårdsministeriet, mia.makinen@gov.fi
Janina Groop-Bondestam, justitieministeriet, janina.groop-bondestam@gov.fi
Maria Guseff, utrikesministeriet, maria.guseff@gov.fi
Johan Ehn, Ålands representant i Helsingfors, johan.ehn@regeringen.ax
Mats Löfström, riksdagsledamot, mats.lofstrom@riksdagen.fi